

ב"ה

פרדס חב"ד

בטאון למחשבת חב"ד

גליון 16

טבת תשס"ו

במפורש שזה מוסב על לעתיד לבוא באלף ה"ז, ע"ש.
ואכן, בפירוש זה (לעתיד לבוא) פירשו גם בסידורים: עבודת ישראל, אוצר התפילות.

נשיאת כפיים בל יום באה"ק

הרב ישראל יוסף הכהן הנדל

בפרדס חב"ד (גל' 15) כתב הרב טוביה בלוי שליט"א בשם א' מאנ"ש שנראה ברור דעת רבותינו שצריכים לעשות נשיאת כפים בכל יום באה"ק.

והוסיף ע"ז שאי אפשר להסתמך עמ"ש ב"המלך במסיבו" כיון שאינו מוגה, וכן שאי אפשר לדייק מקטעי שיחות ורשימות שאינם מוגהים, והטעון של התקשרות לא תמיד נובע ממקור אמיתי וכוונתם רק כדי להטיף שצריכים לנהוג אחרת מכלל ישראל, כיון "דנפיק מפומא דרב כהנא", ועוד לא יעלה על הדעת לשנות ממנהג אנ"ש שנהגו נשיאת כפים כל יום.

ומסיים בשם הר"ל ביסטריצקי ז"ל שכ"ק אדמו"ר ענה לו שאינו זוכר שאמר דברים אלו הכוונה למ"ש ב"המלך במסיבו", ומאריך שם גם בנוגע לעוד מנהגים, ע"כ.

היות והתעסקתי בנושא זה של נשיאת כפים באה"ק לפני כעשרים שנה והיה לי שקו"ט בזה עם הגאון הרב בנימין זילבר שליט"א (מחבר אז נדברו ועוד), וחלק ממנו נדפס בזמנו בקובץ שי למורא בהוצאת שלוחי הקודש לאה"ק, ולכן אתייחס רק לענין נשיאת כפים בכל יום באה"ק.

כל מ"ש הנ"ל אינו נכון כלל ואדרבה ההיפך הוא הנכון וכדלהלן:

1. הוכחתי שם באריכות שמנהג זה שמביא הרמ"א יסודתו בהררי קודש מזמנו של רש"י ואין בזה שום הבדל בין א"י לחו"ל ואדרבא טעם זה שאינם שריים בשמחה מצד טרדת הפרנסה שייך יותר בא"י מבחו"ל כנראה בחוש, ולכן כל מי שנוהג לפי פסקי הרמ"א אין לו שום מקור ויסוד לנשיאת כפים בכל יום באה"ק.

האשכנזי הראשון שהנהיג נשיאת כפים בכל יום באה"ק היה בעל פאת השלחן הרב ישראל שקלאווער ז"ל מתלמידי הגר"א, קודם בצפת בכולל שלו ואעפ"כ שאר האשכנזים בצפת לא נהגו כמוהו, ואח"כ כשעבר לירושלים הנהיג גם כן נשיאת כפים כל יום. אבל היות ובירושלים לא היו אשכנזים אחרים כידוע שהישוב האשכנזי הראשון שהצליח להתבסס בירושלים היו עדת הפרושים מתלמידי הגר"א בראשות הגאון ר"י משקלאר

הנ"ל. וכל אלו שהגיעו לירושלים אח"כ המשיכו במנהג הזה.

ומ"ש בב"י והובא בשו"ע אדמוה"ז וכן במ"ב "יישר כח לבני א"י שנ"כ כל יום" הכוונה לספרדים כי בימיו לא היה שום ישוב אשכנזי בא"י, וכמבואר באריכות בשו"ת בית אפרים, ולכן אלו שנוהגים עפ"י פסקי הרמ"א "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" אין להם שום מקור ויסוד לנשיאת כפים בכל יום באה"ק. וכן פסקו המנחת יצחק והשבט הלוי לגבי חיפה והגליל שרצו לשנות המנהג הקיים שנשיאת כפים רק בשבתות, ש"כ כל יום והנ"ל פסקו שלא ישנו מנהגם.

2. א. אני שמעתי משני עדים נאמנים: (א) הרה"ג הרה"ת הרב אברהם צבי הכהן ז"ל (ב) הרה"ת הרב משה סלונים ז"ל (שכתב ע"כ בקובץ ד"ת שיו"ל בכפר חב"ד תשמ"ג) שהיו נוכחים בסוכה בסוכות תשכ"א ושמעו בעצמם איך שהגה"ח הרב שנ"ז גורליק ז"ל רב כפר חב"ד שואל את כ"ק אדמו"ר איך לנהוג בנשיאת כפים כל יום בכפר חב"ד וכ"ק אדמו"ר ענה מה השמחה שם יותר מכאן? יותר ממה שהיה אצל הרמ"א? צריכים לנהוג כמו אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר, אבל בנוגע לשבתות כיון שכבר נהגו וכתוב בספרי שמ"ש "ובימי שמחתכם" אלו השבתות וא"כ שימשיכו בזה אבל לא כל יום. (הלשון אינו מדויק).

תתארו לעצמכם שרב כפר חב"ד שואל את כ"ק אדמו"ר בנוכחות מעל עשרה יהודים הלכה למעשה איך לנהוג, וכ"ק אדמו"ר עונה לו. וע"ז כותב הנ"ל שא"א לדייק מקטעי שיחות ורשימות שאינם מוגהים אתמהה!!!

ב. הר"ל ביסטריצקי ז"ל היה ידיד אישי שלי מאז שבת תחכמוני בתשכ"ה, ואח"כ עלינו יחד בשליחות כ"ק אדמו"ר לאה"ק לצפת עיה"ק, בתשל"ו. דנתי אותו כו"כ פעמים בענין זה ראה מש"כ בזה. ואם מ"ש הנ"ל בשמו היה נכון בודאי שהיה אומר לי וכן לשאר השלוחים, מה שכן אמר לי שתברר אצל זקני צפת שהתפללו בביהכנ"ס צמח צדק בצפת ובירר שהיה נשיאת כפים בשבתות ועל סמך זה תיקן שיהיה נשיאת כפים בשבתות בביהכנ"ס חב"ד בצפת עם הסכמון של כ"ק אדמו"ר. ולך נראה לי בודאות שהשמועה הנ"ל היא רק בגדר של דמיון וד"ל.

ולכן בנוגע למעשה בפועל כל מי שרוצה לנהוג כמנהג הרמ"א בא"י, וכן עפ"י הכלל מכיון "שנפיק מפומיא דרב כהנא" בנשיאת כפים שיהיה רק ביר"ט יכול, ואינו עושה נגד כלל ישראל, ובתנאי שלא יעורר מחלוקת עי"ז. ולשון כ"ק אדמו"ר הנח להם לבני ישראל וכו".

תגובת הרב טוביה בלוי:

לא ברור ממכתבו של הרב הנדל אם כוונתו רק לשלול נשיאת כפים בכל יום במקומות בארץ ישראל שנהוגה בהם, או שבא לשלול נשיאת כפים בארץ ישראל גם בש"ק כדי לנהוג

כפסק הרמ"א, וכמקובל אצל האשכנזים בחו"ל, שנשיאת כפים היא רק במוסף יו"ט. כידוע, יש אצל האשכנזים בנושא נשיאת כפים שלושה מנהגים: א. בירושלים ובמקומות נוספים בא"י – נשיאת כפים בכל יום. ב. בשאר ישובי אה"ק – נשיאת כפים במוסף ש"ק. ג. בחו"ל – נשיאת כפים רק במוסף יו"ט. כך למשל, בחיפה, כמו ברוב ישובי אה"ק, נהוגה נשיאת כפים במוסף ש"ק, וכאשר הגרש"י כהן, רבה של חיפה, ניסה להנהיג שם נשיאת כפים בכל יום – השיב לו הרבי בהרחבה, מחד, על חשיבות הענין לכאורה, אבל בסיום הוא מסייג: "הנח להם לבני וכו'", כלומר, שאין לשנות את המנהג. בכלל, ידועים מקרים רבים מאד שבהם הורה הרבי שלא לשנות את הנהוג במקום (וראה גם ציטוטים במ"א בגליון זה ובגליונות קודמים).

לאור זה מובן שבכל מקום יש לנהוג כפי המקובל שם מדורות קודמים. ולפי זה כתבתי "שהמנהג צריך להיות בכל מקום כפי הנהוג שם, ובמקום שנהוג – נשיאת כפים בכל יום".

כאמור, מקריאת מכתב הרב הנדל לא הבנתי אם הוא שולל את קיום נשיאת כפים במוסף ש"ק במקום שנהוג, או שהוא שולל את נשיאת כפים בכל יום בירושלים, שהרי הכותב הקודם שהתייחסתי לדבריו ביקש להנהיג בארה"ק את מנהג חו"ל כפסק הרמ"א על נשיאת כפים רק במוסף יו"ט, ואילו הרב הנדל מביא את פסק הגר"ל ביסטריצקי על נשיאת כפים בצפת בשבתות ובהסכמת הרבי, שלא כדעת הכותב הנ"ל.

לגבי נשיאת כפים בכל יום בירושלים מחדש לנו הרב הנדל חידוש היסטורי שבעל 'פאת השולחן' הנהיגה, ושהוא היה מייסד הישוב האשכנזי בירושלים. שתי קביעות אלה אין להן כל בסיס. ובכלל, האם יעלה על הדעת שגדולי רבני החסידים בירושלים מכל זרמי החסידות, ובהם תלמידי אדמו"ר הזקן והאמצעי, ילכו אחרי מנהג שקבע תלמיד הגר"א? ואם כן, מדוע לא הלכו אחריו בשאר מנהגי הגר"א?!

אשר לשמועה על דבריו של הרבי להגרש"ז גרליק שאין לה שום מקור ממשי – מביא הרב הנדל שני עדים נאמנים, שניהם בעולם העליון. ובכן: לגבי הגרא"צ כהן זצ"ל, שאלתי את בנו יבלח"ט הגרא"ל כהן שליט"א, ואמר לי שאין הדבר נכון כלל. ולראיה ציין, בצדק, שאביו זצ"ל המשיך עד יומו האחרון לשאת כפים בכל יום.

ואשר להר"מ סלונים ז"ל: בשנת תשכ"א היה הנ"ל בשנות העשרים המוקדמות שלו, ובודאי לא היה בין אלה שישבו סמוך לראש השולחן. מי שהיה זוכה להיות נוכח אצל המלך במסיבו, ובמיוחד בסוכות, יודע בוודאות כי בדרך כלל לא ניתן היה לשמוע מרחוק בבירור את השיחות שהתנהלו בקול לא-רם בראש השולחן.

הסיפור מוכחש גם מכללות הוראותיו של הרבי בכל הענינים כגון דא שלא לשנות

המנהגים המקובלים בכל מקום מדורות קודמים של אנ"ש, ובוודאי שהדברים אמורים לגבי ירושלים, שהיא המקום היחיד בעולם שקיימת בו קהילה חב"דית ברציפות מאז תלמידי אדמו"ר הזקן והאמצעי.

ואשר לטעם הנאמר בשם הרבי, כאילו שאל אם יש כאן שמחה יותר מבחור"ל – טעם זה מופרך מדברי הרבי עצמו (לאחרונה – 'שערי הלכה ומנהג' ח"א עמ' קסח) – בהם מוזכר בפירוש המנהג שבא"י נושאים כפים בכל יום, ובכמה מקומות עכ"פ בכל ש"ק – בנתינת טעם נפלא לשוני בין א"י לחור"ל, ע"ש. וזו משנה אחרונה של הרבי בנושא זה, המבטלת לגמרי כל הנהגה אחרת ומוכיחה כי אכן, גם כאן, אין לסמוך על שמועה בלתי-מוגהת בהנהגה למעשה, כפי שצוין ב'פרדס חב"ד' בהזדמנויות שונות.

לסיכום הדברים ולשלמותם ראוי להביא את לה"ק של הרבי בנידון, וכפי שצוין לעיל יש בזה דוגמה ומופת לכל השמועות הפורחות חדשים לבקרים בהמצאת מנהגים והנהגות שונות ומשונות באיצטלא של 'התקשרות' (וכבר הבאנו לא אחת, דברי קודש ברורים של הרבי בכגון דא). הכוונה, כפי שהוזכר, למצוטט ומתורגם ב'שערי הלכה ומנהג' ומקורו בברכת ער"כ תנש"א – מוגה: "כפי שנוהגין בא"י בפועל (עכ"פ בכמה מקומות) – שנושאים כפים בכל יום, או עכ"פ בכל שבת [כפי הנהוג בכמה קהילות ספרדיות גם בחוץ לארץ], ובכל הקהילות גם בחור"ל – שם נושאים כפים רק ביר"ט.

ולהעיר שאדה"ז רצה להנהיג שישאו כפים (גם בחור"ל) בכל יום, ולא עלתה בידו. וי"ל שהברכה דנשיאת כפים של הכהנים בארץ ישראל בכל יום נמשכת גם לבני שבחור"ל (ע"ד מאחז"ל (תענית י, א) שמתמצית א"י שותה כל העולם כולו). ובפרט ע"י הכהנים שמכוונים גם עבור בני שבחוץ לארץ, ע"ד "אחיהם שבשדות" (ראה סוטה לח, סע"ב. טושו"ע או"ח שם סכ"ה. שו"ע אדה"ז שם סל"ח). "עכלה"ק.

ומענין לענין כמעט באותו ענין: ברשימתי הקודמת ציינתי כדוגמא לכך שאי אפשר לסמוך על מה שנחשב 'הנהגות הרבי' – את הסתירה בין שני מקורות בעלי סמכות לכאורה, בענין הנהגת הרבי בענין מסויים (הקימה לפני "ויברך דוד"), ע"ש.

אוסף בזה עוד דוגמא מיומי דאזלינן מיניה: ב'אוצר מנהגי חב"ד' נאמר שהרבי לא אמר קדיש (בשנים תשכ"ה ותשמ"ט) בין ספר לספר באמירת תהילים בליל הושענא רבה, ואילו ב'התקשרות' של האי שתא נאמר שהרבי אמר קדיש בין ספר לספר באותן שנים.

וכבר ראינו ושמענו עשרות סתירות כאלה בין רושמי מנהגי הרבי. רק לאחרונה התפרסמו חילוקי דעות אם היתה דעתו של הרבי נוחה משירת "הודו לה' כי טוב" בהלל כהמשך ל"א-לי אתה ואודך". כמו הדוגמאות הקודמות מדובר בהנהגה שהיתה אמורה להיות גלויה ומפורסמת לאלפים!

דוגמא נוספת: בסידור רבנו הזקן, מהדורת הגרל"י רסקין, עמ' קסז הע' 375, מובאות שתי גירסאות משני מקורות על מנהג הרבי בהחזקת הס"ת, בהיותו ש"ץ, באמירת 'שמע ישראל' שבהוצאת הס"ת.

נוסח "מי שברך" דראש השנה ויו"כ

הרב דוד ישראל אופנר

בפרדס חב"ד גל' 9 (עמ' 145) הבאתי את נוסח "מי שברך" לראש השנה המובא ב"שער – הכולל" (כו, ה) שצריך לומר: "ויכתבהו ויחתמהו לחיים טובים" וכו', וכתב שם שביום כיפור אין לומר זאת, לפי מ"ש אדה"ז בשוע"ר שלו (סו"ס תקפב) ש"מיום ב' של ר"ה אחר חצות היום לא יאמר לחבירו לשנה טובה תכתב".

והערתי שלפי מ"ש בסידור ש"נוהגין בליל ראשון של ראש השנה לומר לחבירו לשנה טובה תכתב ותחתם", לכאורה אין לומר זאת גם ב"מי שברך" דר"ה, שהרי זה כבר אחר ליל ראשון דר"ה.

והנה ראיתי ב"סידור עם ציונים מקורות והערות" (עמ' תקיט) על דברי הסידור הנ"ל שנוהגין בליל ראשון וכו', שהביא מה שהעיר על כך כ"ק אדמו"ר (ספר השיחות תנש"א ח"א עמ' 37 הע' 76) מדברי שוע"ר הנ"ל ונשאר בעצ"ע, וז"ל: "ראה לקוטי לוי יצחק אג"ק ע' רי: "בפרט הכתיבה היא בראש השנה והחתימה ביום הכיפורים כו'. אך בכלל הן הכתיבה והן החתימה נעשית בראש השנה, וכמאמר (ראש השנה טז, סע"ב) "צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים", וכמו שאומרים בליל ראש השנה: "לשנה טובה תכתב ותחתם", וממה שאומרים זה בליל ראש השנה ולא ביום, וקודם תקיעת שופר, מוכח שהכתיבה והחתימה לטוב נעשית עוד קודם תקיעת שופר, ובליל ראש השנה .. אך שיוגמר הכתיבה והחתימה לטוב ("גמר חתימה טובה") הוא על ידי תקיעת שופר כו'".

ולהעיר משו"ע אדה"ז (או"ח סוף סי' תקפב): "אין לומר דבר זה (לשנה טובה וכו') ביום ב' של ראש השנה אחר חצות היום, לפי שכבר נגמרה הכתיבה של ראש השנה" (כתיבה ולא חתימה) – בהמשך למה שכתב לפני זה: "נוהגין שכל או"א אומר לחבירו לשנה טובה תכתב" (ואינו מזכיר החתימה), אבל, למנהגנו (על פי מה שכתב אדה"ז בסידורו) לומר "לשנה טובה תכתב ותחתם", הרי ביום ב' של ראש השנה אחר חצות היום (שאז "אין לומר דבר זה") כבר נגמרה גם החתימה.

ועל פי מה שכתב אדמו"ר ש"הכתיבה והחתימה לטוב נעשית עוד קודם תקיעת שופר,